

25. Schafykov S. G. *Typology of lexical systems and lexical-semantic universals* [Typologiya leksycheskych system i leksyko-semantycheskych universalii] [Tekst] : monographia / S. G. Schafykov. – Izd. 2-e. – Ufa : PIO BaschGU, 2000. – 240 s.

26. Schytykova E. V. *The process of forming metaphorical meaning : cognitive aspect* [Protseess formirovaniya metaphorieskogo znacheniya: kognitivniy aspekt] : avtoref. dis. na soyskaniye uchenoy stepeny kand. philol. nauk : spets. 10.02.19 "theorya yazyka" [Elektronniy resurs] / E. V. Schytykova. – Barnaul, 2002. – 19 s. – Rezhym doctupa : <http://www.dissercat.com/content/protseess-formirovaniya-metaforieskogo-znacheniya-kognitivnyi-aspekt>

Дата надходження до редакції – 12.03.2015 р.

Дата затвердження редакцією – 2.04.2015 р.

УДК 811.161.2'373:83

*Булик-Верхола С.З.,
Теглівець Ю.В.*

ПРОФЕСІЙНИЙ ЖАРГОН ФОТОГРАФІВ

Анотація. *Кожна національна мова є універсальною системою, що слугує інструментом для здобуття нових знань. Професійне мовлення продуктивно створює емоційно забарвлені фахові слова, які безпосередньо стосуються певної професії. У статті автори розглянули особливості вживання професійного жаргону в середовищі фотографів. Визначили, що спеціалізація значення лексем є спільною рисою для професійних жаргонізмів і термінів.*

Ключові слова: *жаргон, фотограф, літературна мова, норма, професія, лексема, професійне мовлення.*

Інформація про авторів: *Булик-Верхола Софія Зіновіївна – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри української мови; Національний університет "Львівська політехніка";*

Теглівець Юлія Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри української мови; Національний університет "Львівська політехніка".

*Bulyk-Verkhola S.Z.,
Tehlivets Y.V.*

PROFESSIONAL PHOTOGRAPHER'S JARGON

Abstract. Every national language is a universal system, serving as a tool for acquiring new knowledge. In the field of linguists continue to be features and patterns of word formation in various spheres of human activity. Knowledge of the language profession improves the efficiency of labor helps to better contact with the representatives of his profession. One of the relevant questions in the science of terminology is selection of a term from the allied categories of specific vocabulary, which is consolidated in one layer of vocabulary on the basis of the fact that it differs from the common lexis in speciality of meanings, usage, restricted number of users. Professional broadcasting productively creates emotive professional neologisms. In the non-literary vocabulary of the Ukrainian language there is a group of words that are called jargonisms. Jargon is a recognized term for a group of words that exists in almost every language and whose aim is to preserve secrecy within one or another social group. Living it is the source of creation jargon as dynamic lexical subsystem that is constantly updated, adding new lexical units. People made a profession special subcodes that unites and separates from others is the hallmark.

The article is dedicated to the properties of the use of jargon among photographers. The effect of this phenomenon on the formation of the linguistic norm has been revealed.

Key words: jargon, photographer, literary language, norm, profession, lexeme, professional broadcasting.

Information about authors: Bulyk-Verkhola Sofiya Zinoviivna – PhD, associate professor; associate professor of Ukrainian language's department; National university "Lviv Polytechnic";

Tehlivets Yuliya Volodymyrivna – PhD, associate professor; associate professor of Ukrainian language's department; National university "Lviv Polytechnic".

*Булык-Верхола С.З.,
Тегливец Ю.В.*

ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ ЖАРГОН ФОТОГРАФОВ

Аннотация. Каждый национальный язык является универсальной системой, которая служит инструментом для получения новых

Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика

знаний. Профессиональная речь продуктивно создает эмоционально окрашенные профессиональные слова, которые непосредственно касаются определенной профессии. В статье авторы рассмотрели особенности применения профессионального жаргона в среде фотографов. Определили, что специализация значения лексем является общей чертой для профессиональных жаргонизмов и терминов.

Ключевые слова: жаргон, фотограф, литературный язык, норма, профессия, лексема, профессиональная речь.

Информация об авторах: Булык-Верхола София Зиновьевна – кандидат филологических наук, доцент; доцент кафедры украинского языка; Национальный университет "Львовская политехника";

Тегливец Юлия Владимировна – кандидат филологических наук, доцент; доцент кафедры украинского языка; Национальный университет "Львовская политехника".

Кожна національна мова є універсальною системою, що слугує інструментом для здобуття нових знань. У полі зору лінгвістів й надалі залишаються особливості та закономірності утворення слів у різних сферах діяльності людини. Знання мови професії підвищує ефективність праці, допомагає краще контактувати з представниками свого фаху, а також забезпечує появу нових слів. Жива мова є джерелом творення професійного жаргону як динамічної лексичної підсистеми, що постійно оновлюється, поповнюється новими лексичними одиницями. Професійне мовлення продуктивно створює емоційно забарвлені фахові слова, які безпосередньо стосуються певної професії. Незаперечним є той факт, що "спільними рисами для термінології та професійної лексики є спеціалізація значення та утворення на цій основі специфічних лексико-семантичних систем, обмеження кількості користувачів цієї лексикою і сфер вживання" [1, с. 14].

Мета статті – визначити місце і роль професійних жаргонізмів у мовленні фотографів.

"Термін "професійні жаргонізми" вживають звичайно на позначення образно-експресивних, лаконічних слів та висловів,

.....

що мають нейтральні відповідники і побутують переважно в усному мовленні людей певної професії чи роду занять, об'єднаних спільністю інтересів, звичок, соціального стану" [3, с. 37–38]. О. Пономарів зазначає, що жаргонізми "належать до лексики обмеженого функціонування, для якої характерне забарвлення нелітературності" [2, с. 102].

Виникнення жаргонів – закономірне явище, адже розмовне мовлення тяжіє до нестандартної лексики, спонукає людей коротко висловлювати думку, створювати фонетичні чи словотвірні варіанти, кодувати певні знання. Оскільки жаргонізми вживають у певному соціальному середовищі, то їх ще називають соціальними діалектизмами, які, на відміну від літературної мови, використовують специфічну експресивно забарвлену лексику, синонімну до загальноновживаних слів. Жаргонізми проникли в мову майже всіх верств населення, вони часто виникають як розмовні неофіційні замітники наявних у певній галузі термінів. Але якщо в усному мовленні їхня поява логічна й зрозуміла, то в писемному спілкуванні, зокрема в діловому, вживання таких слів небажане.

Актуальність нашого дослідження зумовлена, насамперед, незначною кількістю досліджень із питань фотолексики, хоча розвиток галузі бере початок із 19 ст.; практично відсутня окремо унормована цілісна терміносистема фотолексем. Тому джерельною базою була жива розмовна мова львівських фотографів та фотофоруми.

Різні аспекти вузькоспеціальної лексики вивчали такі науковці, як А. Д'яков, З. Куделько, О. Пономарів, Л. Ставицька, В. Хом'якова, Т. Захарченко та ін. Жаргонізми фахівці не випадково вважають одним із найдискусійніших явищ мовленнєвої культури, оскільки вони мають експресивне забарвлення і досить детально характеризують рід занять, дії чи предмети, безпосередньо пов'язані зі сферою діяльності відповідної професії, а також можуть бути синонімами до вже наявних термінів.

Професійний жаргон – це теж заміники термінів, але слова або зіпсовані, або знижені, серед них також багато штучних, іноді умовних слів, що слугують засобом спілкування в межах певної соціальної групи. Наприклад, *тушка* – "фотоапарат без об'єктива" (5); *лопух* – великий розсіювач спалаху для скерування потоку світла; *картки* – жаргонна назва фотографій; *дірка, дірофрагма* – "діафрагма" (6). Серед фотолексики спостерігаємо незначну кількість слів, оформлених відповідно до орфоепії російської мови: *макрушник* – об'єктив для макрозйомки; *полтос* – об'єктив з фокусною відстанню 50 мм; *ширик* – ширококутний об'єктив.

Професійні жаргонізми в середовищі фотографів творяться найчастіше префіксальним і суфіксальним способами. Серед префіксів можна виділити такі: *за-* (*зарізати* – занадто кадрувати, так що частина предмета залишається за кадром; *заішопити* – усунути зайві елементи зображення у фотошопі; *заблюрити* – розмити зображення за допомогою спеціальних фільтрів); *від-* (*відшарпнути* – покращити різкість; *відішопити* – обробити в фотошопі); серед суфіксів найбільш продуктивними є *-ик, -ник* (*градієнтик* – "частково зафарбований світлофільтр в умовно верхній частині" (5); *полярик* – "поляризаційний фотофільтр" (6); *портретник* – "об'єктив для портретної зйомки" (5); *штатник* – "універсальний об'єктив" (6) та ін.

Ще одним джерелом поповнення професійних жаргонізмів є утворення та вживання різних типів скорочених лексем. Оскільки багато фототермінів взято з англійської мови, то скорочення відбувається з мови-джерела. Наприклад, *шоп* – програма Adobe Photoshop (6); *ленспен* – від Lenspen (олівець для чищення лінз) (5); *рави* – під форматом RAW розуміють необроблені дані, отримані з матриці (5); *фішай* – від англ. Fish Eye (короткофокусний об'єктив з надшироким кутом зору) (5); *хассель* – фотоапарат фірми Hasselblad (6); *шарпінг* – збільшення різкості (5); *кеноністи* – власники фотоапаратів фірми Canon (6); *ніконісти* – власники фотоапаратів фірми Nikon (6). У мовленні фотографів скорочення може відбуватися

від однослівних термінів (*стаб* – стабілізатор (5), *фікс* – об'єktiv із фіксованою фокусною відстанню (6)).

Складені терміни часто замінюють аббревіатурою – *ДД* – динамічний діапазон; *ЗП* – задній план; *ПП* – передній план; *ФФ* – фулфрейм (повнокадровий дзеркальний фотоапарат); *ХА* – хроматичні аберації; *ГРИП* – глибина різкості зображуваного простору. Їхня поява тісно пов'язана із продуктивністю синтаксичного способу термінотворення в системі фотолексики.

Серед професійних жаргонізмів фотографів трапляється значна кількість лексико-семантичних утворень, до яких у літературній мові є відповідники з іншим значенням. Наприклад, *бочка* – "один із видів геометричного спотворення" (6) – у загальноновживаній лексиці має значення "велика дерев'яна або металева циліндрична посудина, опукла посередині, з двома плоскими днищами" (4, с. 94); *візитка* – "папір, що скеровує світло спалаху" (6), а в загальноновживаній лексиці *візитка* є розмовною формою від *візитна картка* – "картка з прізвищем, ім'ям та по батькові, іноді з адресою її власника для вручення під час знайомства або візиту" (4, с. 186); *мило* ("цифровий компактний фотоапарат або нечітке зображення об'єкта у фокусі" (6)) означає "тверду, напіврідку або рідку речовину, що вживається для миття і прання" (4, с. 667); *мільниця* – "цифровий компактний (недзеркальний) фотоапарат" (5) – у загальноновживаній лексиці означає "коробочку для мила" (4, с. 667); *зайці* – "відблиски на сенсорі за рахунок яскравих джерел світла" (5) – в загальноновживаній лексиці це "невеликий полохливий звір родини гризунів, з куцим хвостом, довгими задніми ногами і довгими вухами" (4, с. 391); *подоушка* – "протилежне до бочки явище, при якому прямі лінії вигинаються всередину" (5) – насправді означає "набитий пухом, пір'ям, сіном і т. ін. мішок, який використовується як м'яка підстилка під голову, для сидіння та інших цілей" (4, с. 1011); лексема *тиха*, що має значення "надмірно висока думка про себе, погорда, зарозумілість, зазнайство" (4, с. 945) у мовленні фотографів означає зовнішній спалах; *каша* – "непрозорі або напівпрозорі заслінки, що застосовують для спецефектів" (7) у загальноновживаній

Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика

лексичі вказує на "страву з крупів, пшона, рису тощо, зварена на воді або молоці" (4, с. 531).

Отже, жаргон слід розглядати як своєрідний засіб експресії, що належить до розмовного стилю. Жаргонна лексика вільно вступає у взаємозв'язки з різними лексичними одиницями. Спеціалізація значення лексем є спільною рисою для професійних жаргонізмів і термінів. Оскільки жива розмовна мова є основою будь-якої літературної мови, то наявність жаргонізмів хоч і не є виправданим явищем, але вони розкривають смислову перспективу для нових комунікативних стандартів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Д'яков А. С. Основи термінотворення : семантичні та соціолінгвістичні аспекти / А. С. Д'яков, Т. Р. Кияк, З. Б. Куделько. – К. : Вид. дім "КМ Academia", 2000. – 218 с.
2. Пономарів О. Стилiстика сучасної української мови : Підручник / О.Д. Пономарів. – К. : Либідь, 1992. – 248 с.
3. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг : Соціална диференціяція української мови / Л. Ставицька. – К. : Критика, 2005. – 462 с.

ДЖЕРЕЛА

4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь: ВТФ "Перун", 2001. – 1440 с.
5. Глосарій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dphotoworld.in.ua/index/glosarij/0-4>.
6. Лексикон (жаргон) фотографов. Словарь. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.photohappy.ru/page224.html>.
7. Словник фотографічних термінів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bankstatey.com/index.php?newsid=1929>.

REFERENCES

1. Dyakov A. S *Fundamentals of terms : semantic and sociolinguistic aspects* [Osnovy terminotvorenniya: semantichni ta sociolingvistichni aspekty] / A. S. Dyakov, T. R. Kyiak, Z. B. Kudel'ko. – K. : Vyd. dim "KM Academia", 2000. – 218 s.

2. Ponomariv O. *Stylistics of the modern Ukrainian language* : Textbook [Stylistyka suchasnoi ukrains'koi movy] / O. Ponomariv. – K. : Lybid', 1992. – 248 s.

3. Stavvytska L. *Slang, jargon, slang. The social differentiation of Ukrainian language* [Argo, jargon, sleng. Social'na deferenciacia ukrains'koi movy]. / L. Stavvytska. – K. : Krytyka, 2005. – 462 s.

SOURCES

4. Great Dictionary of Modern Ukrainian [Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrains'koi movy] / Uklad. i holov. red. V.T. Busel. – K. : Irpin': VTF "Perun", 2001. – 1440 s.

5. Glossary [Glosarij] [Elektronnyi resurs]. – Regym dostupu : <http://dphotoworld.in.ua/index/glosarij/0-4>.

6. Lexicon (photographers' jargon). Glossary [Leksykon (gargon fotografov). Slovar'] [Elektronnyi resurs]. – Regym dostupu : <http://www.photohappy.ru/page224.html>.

7. Dictionary of the photographic terms [Slovnyk fotografichnyh terminiv] [Elektronnyi resurs]. – Regym dostupu : <http://bankstatey.com/index.php?newsid=1929>.